

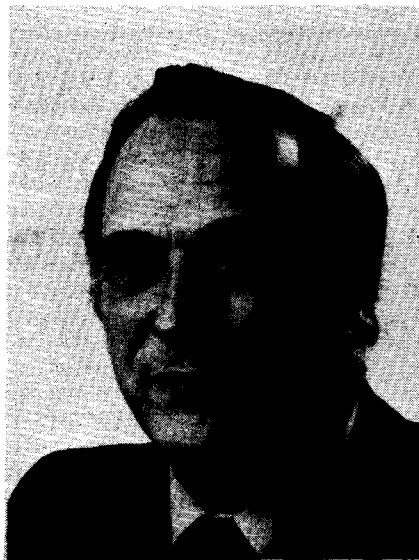
Wrijvings- verliezen bij het energie- onderzoek

Het gaat niet goed met ons nationale programma voor energie-onderzoek. De aanpak is versnipperd, mede doordat verschillende departementen (met de hand aan de geldbuidel) er bemoeienis mee hebben. Veel raden, stichtingen en commissies hebben overlappende taakstellingen en opdrachten, zonder dat hun bezigheden worden gecoördineerd. Op het Ministerie van Economische Zaken wordt het industriebeleid (voor energiesystemen en -apparaten) te weinig afgestemd op het energiebeleid; het Directoraat-Generaal Energie en dat van Industrie werken meer naast dan met elkaar.

Het gevolg is dat in de programma's van verschillende onderzoeksinstituten en in de verdeling van de onderzoeksgelden nog duidelijk de voorkeuren zijn af te lezen van de jaren vijftig. In de tijd waarin de uitgangspunten van het energiebeleid en de prognoses van onze behoeften voortdurend moeten worden herzien, en waarin iedere mogelijkheid tot nieuwe industriële activiteit moet worden aangepakt, werkt de geschetste, verstarde situatie als bevreemdend. Onder deze omstandigheden zouden er van het Ministerie van Economische Zaken, en met name van het Directoraat-Generaal Energie verder strekkende en meer indringende initiatieven mogen worden verwacht om deze situatie te herzien.

Dit is de voor de vaste Kamercommissie aanleiding geweest om in december 1980 aan te dringen op herstructurering van het energie-onderzoek (motie-Lansink). In januari 1981 vraagt de minister de Raad voor het Energie-Onderzoek (REO) hierover advies. In mei volgt dit advies, dat eigenlijk aanraadt het voorlopig bij het oude te laten, echter met dien verstande dat de opdrachtverlening (of de coördinatie daarvan) en de begeleiding en uitvoering van de opdrachten in één hand komen. Later (in maart 1982) zou de Stichting Energie-Apparatuur Nederland (SEAN) de minister, mijns inziens bestuurlijk terecht, adviseren juist een duidelijke scheiding aan te brengen tussen de opdrachtverlener en de opdrachtuitvoerder. Deze twee tegengestelde adviezen tonen het verschil tussen de institutionele benadering (in het energiebeleid) en de industriële benadering (in het industriebeleid).

In zijn advies (van mei 1981) stelt de REO overigens wel vast dat het energie-

onderzoek en de industriële „follow up” niet goed op elkaar inspelen. De REO gaat echter niet in op de oorzaken daarvan. In de *Energienota* van september 1974 echter is de noodzaak voor deze afstemming tussen onderzoek en industriële realisatie aangegeven: „Er zal een Nederlandse Energie Ontwikkelingsmaatschappij (NEOM) worden opgericht, die de kloof tussen hetgeen straks wenselijk en verantwoord is en hetgeen nu commercieel haalbaar is moet overbruggen”. Als voorbeelden worden genoemd: zonne- en windenergie, decentrale energie-opwekking, kolensystemen. Er zou op zo kort mogelijke termijn een Raad van Commissarissen van de NEOM in oprichting worden aangewezen en er zou worden onderzocht of gebruik zou kunnen worden gemaakt van de kennis en ervaring van DSM. De NEOM kwam er, bij DSM; de Raad van Commissarissen kwam er niet. In feite werkt de NEOM als een (voor anderen gesloten) projectbureau voor de institutionele markt. Daarmee werd het een instelling voor het Directoraat-Generaal Energie en niet een instelling voor het Directoraat-Generaal Industrie. De conclusie moet dan ook zijn dat we in 1974 wel de noodzaak zagen om het energie-onderzoek en de industriële ontwikkeling op elkaar af te stemmen, maar dat we het voertuig dat we daarvoor ontwierpen, niet voor die doeleinden hebben gebruikt.

De SEAN is zich deze lacune steeds duidelijker gaan realiseren. In augustus 1981 onderschrijft de SEAN nog het REO-advies in hoofdlijnen, maar de in september daarop gestarte gesprekken tussen SEAN en REO over een duidelijker taakafbakening (tussen energie- en industriebeleid) komen niet tot een wils-overeenstemming. Dat heeft geleid tot het onafhankelijk advies van SEAN aan de minister van maart 1982 en tot een meerderheids- en minderheidsstandpunt in de REO.

Het komt mij voor dat het SEAN-advies en het minderheidsstandpunt in de

REO, die op hoofdlijnen niet sterk uiteenliggen, zakelijk gesproken beter onderbouwd zijn dan wat de meerderheid van de REO naar voren brengt. Indien er één budget is en twee belangen op het spel staan (energiebelangen en industriebelangen), dan is het zinvol beide opdrachtverleners organisatorisch samen te brengen (in een NEOM-nieuwe stijl?). De ene poot moet tot opdracht krijgen het energie-onderzoek vast te stellen en de uitvoerende instellingen dienovereenkomstig in te lichten (onder auspiciën van het Directoraat-Generaal Energie). De andere poot moet tot opdracht krijgen de technische eindbeproeving en de commerciële implementatie van de vindingen te verwezenlijken, opdat de industrietak „energie-apparatuur en -systemen” zich voortdurend vernieuwt (onder auspiciën van het Directoraat-Generaal Industrie). Beide poten werken als beleidsvoorbereiders (welke rollen nu REO en SEAN vervullen) en beide poten bewaken de uitvoering via projectbureaus, die contracten voor individuele projecten afsluiten en deze „reviewen”, maar niet zelf uitvoeren (het toezicht op de kwaliteit van deze projectbureaus zou eveneens bij REO- en SEAN-nieuwe stijl kunnen berusten).

Vanuit deze eenduidige conceptie is veel van datgene wat misgroeide een logische plaats te geven. De NEOM, zoals deze is gegroeid, wordt nu het apparatenbeproeving- en demonstratie-instituut in de NEOM-nieuwe stijl, dat instrumenteel zal zijn om de overdracht van onderzoek naar industriële verwezenlijking te begeleiden; het Energie Studie Centrum (ESC), waarvan de functie ook vaag is gebleven, de „brain trust” voor de NEOM-nieuwe stijl.

Het wordt de hoogste tijd dat op dit gebied iets ondernomen gaat worden. Er gaat enorm veel gemeenschapsgeld naar toe en het nationale belang is groot. We kunnen er blij mee zijn dat ten slotte een vrij kleine groep uit de REO- en SEAN-kring het niet bij het zoveelste toedekkende advies heeft gelaten.

W.J. Beek